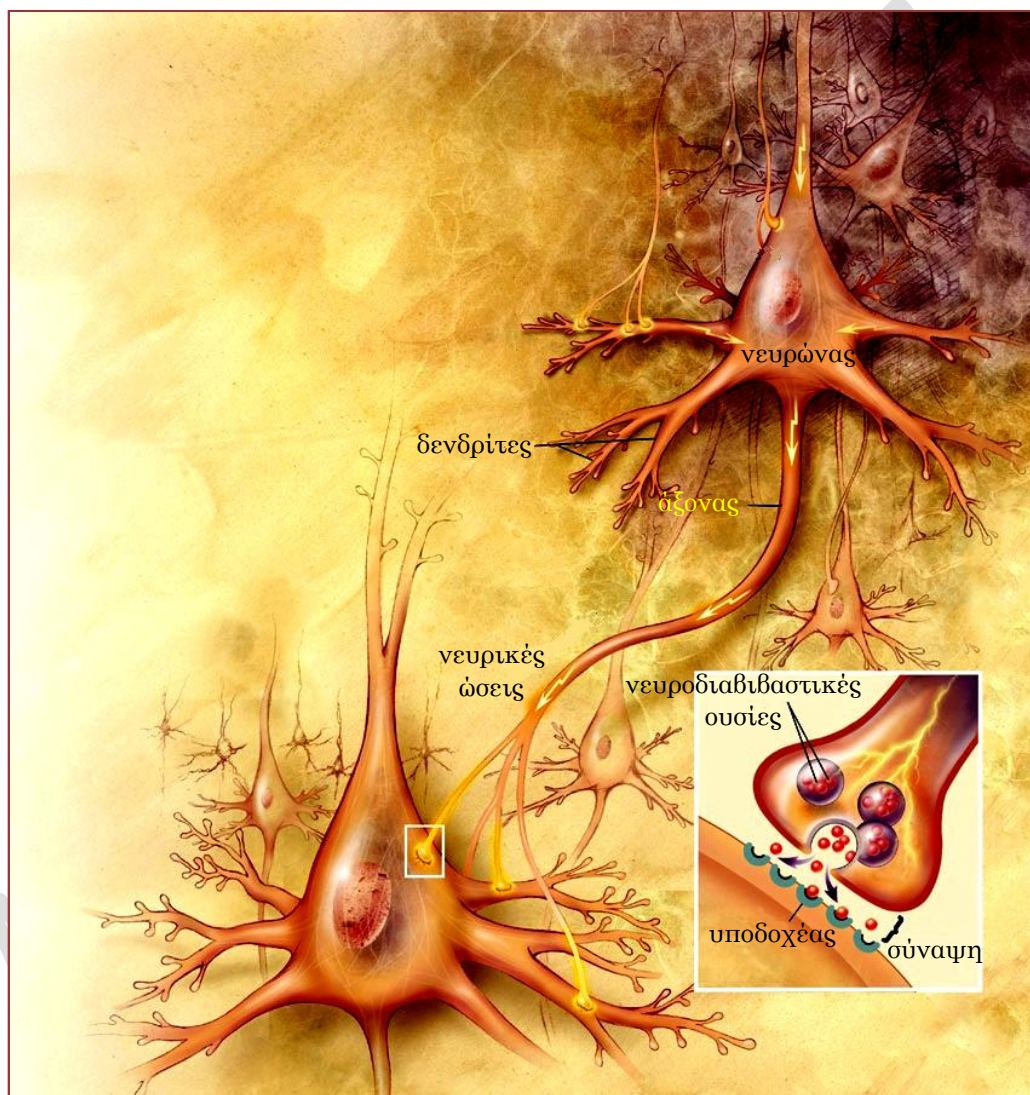

ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

9ο κεφάλαιο

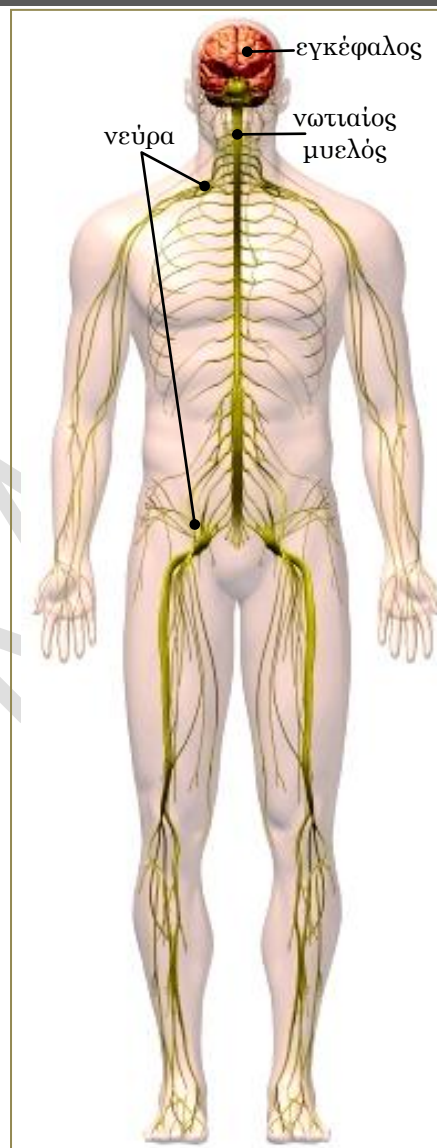
Όνομ/νυμο:

Τμήμα: Α ...

2022-'23

9.1 Ποιος είναι ο ρόλος του νευρικού συστήματος;

- Το **νευρικό σύστημα (ΝΣ)** μαζί με το **σύστημα των ενδοκρινών αδένων** συμβάλλουν στη διατήρηση σταθερού εσωτερικού περιβάλλοντος (ομοιόσταση), ελέγχοντας και συντονίζοντας τις λειτουργίες των υπόλοιπων συστημάτων του οργανισμού.
 - Ο οργανισμός πρέπει:
 - ✓ να **αντιλαμβάνεται τις μεταβολές** του περιβάλλοντος και
 - ✓ να **αντιδρά** ανάλογα.
 - Οι πληροφορίες για τις μεταβολές αυτές:
 - ✓ **συλλέγονται** από τους αισθητηρίους υποδοχείς και
 - ✓ **μεταβιβάζονται** στο κεντρικό νευρικό σύστημα (ΚΝΣ).
 - Μετά την επεξεργασία των πληροφοριών το ΚΝΣ δίνει τις κατάλληλες εντολές στους μύες και στους αδένες.
 - ✓ Έτσι δίνεται η δυνατότητα στον οργανισμό να προσαρμόζει τις λειτουργίες του ανάλογα με τις μεταβολές του περιβάλλοντος, απαραίτητη προϋπόθεση για την επιβίωσή του.

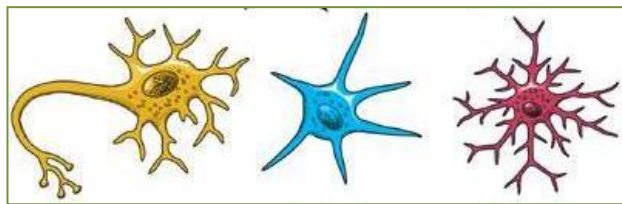
9.2 Σε ποιες μοίρες διακρίνεται το ΝΣ και από ποια όργανα αποτελείται;

- Κεντρικό νευρικό σύστημα (ΚΝΣ):
 - **Εγκέφαλος** και **νωτιαίος μυελός**.
- Περιφερικό νευρικό σύστημα (ΠΝΣ):
 - **Νεύρα**.
- Τα όργανα του ΝΣ αποτελούνται από νευρικό ιστό.

ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΚΥΤΤΑΡΩΝ

9.3 Από ποια είδη κυττάρων αποτελείται ο νευρικός ιστός και ποιος είναι ο ρόλος τους;

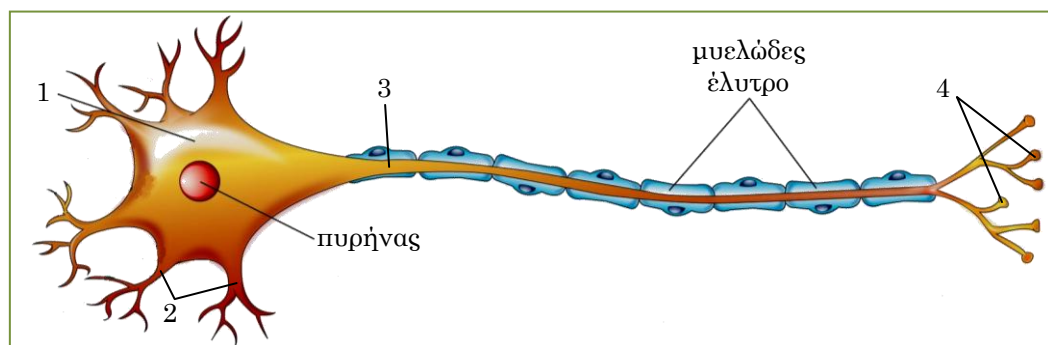
- Από τα **νευρικά κύτταρα** ή **νευρώνες**:
 - Αποτελούν τη δομική και λειτουργική μονάδα του ΝΣ.
 - Έχουν την ιδιότητα να αντιδρούν σε συγκεκριμένες μεταβολές του περιβάλλοντος. Π.χ. η μεταβολή:
 - ✓ της θερμοκρασίας, της πίεσης, της έντασης του φωτός, του pH κ.ά.
- Από τα **νευρογλοιακά κύτταρα**:
 - Είναι πολύ περισσότερα και
 - έχουν βοηθητικό ρόλο.

Νευρώνες

9.4 Ποια είναι η δομή ενός νευρώνα και ποια τα χαρακτηριστικά των μερών τους;

- Κάθε νευρώνας αποτελείται από:
 - το **κυτταρικό σώμα** (1),
 - ✓ που περιέχει τον πυρήνα και τα οργανίδια του κυττάρου και
 - τις **αποφυάδες**,
 - ✓ που διακρίνονται στους δενδρίτες (2) και στο νευροάξονα ή νευρίτη (3).

- Οι **δενδρίτες** είναι αποφυάδες συνήθως μικρές σε μήκος με πολλές διακλαδώσεις.
- Ο **νευροάξονας** ή **νευρίτης**:

- έχει μήκος, που σε ορισμένες περιπτώσεις φτάνει το 1m.
- διακλαδίζεται σε πολλές μικρές **απολήξεις**, κάθε μία από τις οποίες καταλήγει σε ειδικό άκρο, το **τελικό κομβίο** (4).

9.5 Σε ποια είδη διακρίνονται οι νευρώνες ανάλογα με τη λειτουργία τους και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

- Οι νευρώνες παρουσιάζουν μορφολογικές και λειτουργικές διαφορές και διακρίνονται, ανάλογα με τη λειτουργία τους σε:

- αισθητικούς,
- κινητικούς και
- ενδιάμεσους.

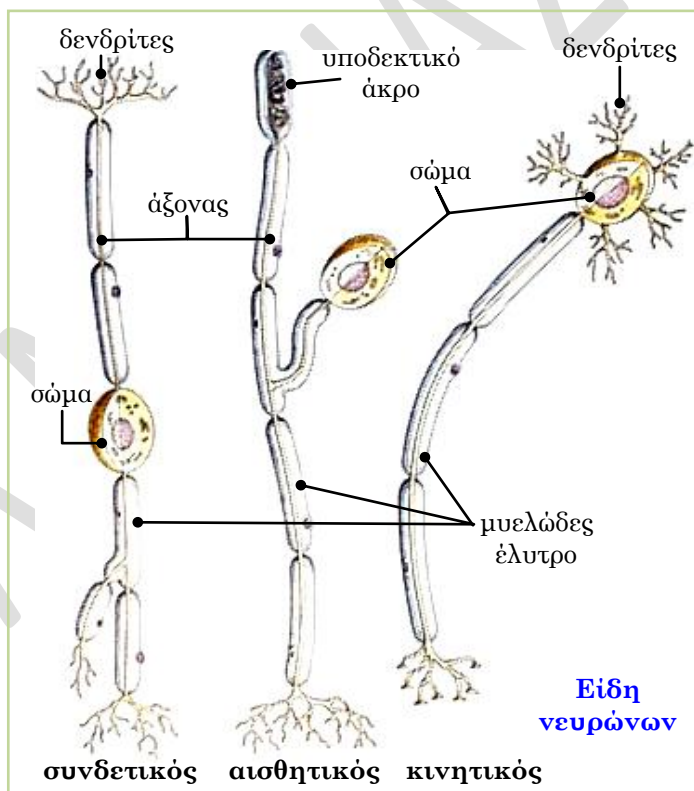
- Οι **αισθητικοί νευρώνες** μεταφέρουν μηνύματα **από τις διάφορες περιοχές του σώματος** στο νωτιαίο μυελό και στον εγκέφαλο.

- Οι **κινητικοί νευρώνες** μεταφέρουν τα μηνύματα **από τον εγκέφαλο και το νωτιαίο μυελό** στα εκτελεστικά όργανα, τα οποία

- απαντούν είτε με **σύσπαση** (μύες) είτε με **έκκριση ουσιών** (αδένες).

- Οι **ενδιάμεσοι ή συνδεδετικοί νευρώνες**:

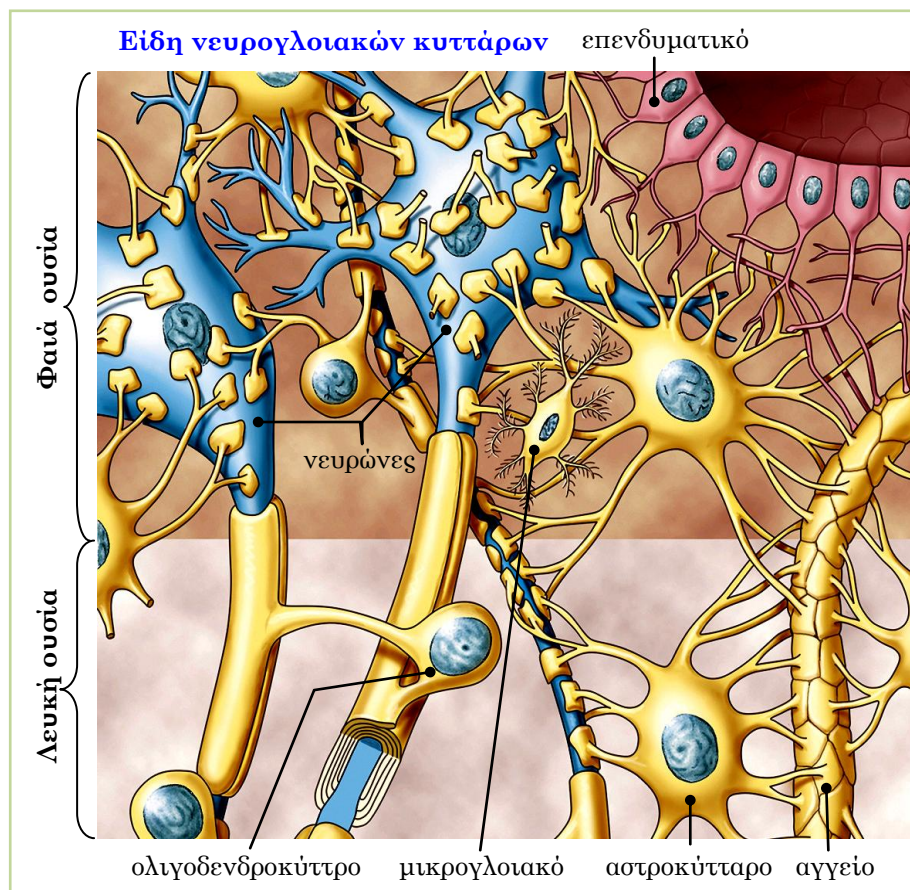
- βρίσκονται αποκλειστικά **στον εγκέφαλο και στο νωτιαίο μυελό** και
- κατευθύνουν τα μηνύματα, που προέρχονται από τους αισθητικούς νευρώνες, στις κατάλληλες περιοχές του εγκεφάλου ή του νωτιαίου μυελού.
- μεταφέρουν επίσης τα μηνύματα από μία περιοχή του εγκεφάλου ή του νωτιαίου μυελού σε μία άλλη και τελικά στους κατάλληλους κινητικούς νευρώνες.

Νευρογλοιακά κύτταρα

9.6 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των νευρογλοιακών κυττάρων;

- Τα **νευρογλοιακά** κύτταρα (νεύρο και γλοία = κόλλα) έχουν ποικίλα σχήματα και βοηθητικό ρόλο.
 - Προμηθεύουν με **θρεπτικά συστατικά** το νευρώνα και
 - χρησιμεύουν στην **απορρόφηση και απομάκρυνση των άχρηστων ουσιών** από αυτούς.
- Τα νευρογλοιακά κύτταρα, που περιβάλλουν το νευροάξονα των περισσότερων από τους νευρώνες,
 - συμβάλλουν στη **μόνωση και στην επιτάχυνση της μεταφοράς της νευρικής ώσης**.

Δυναμικό ηρεμίας

ΠΡΟΣΑΡΤΗΣΕΙΣ

9.7 Δυναμικό ηρεμίας και νευρική ώση

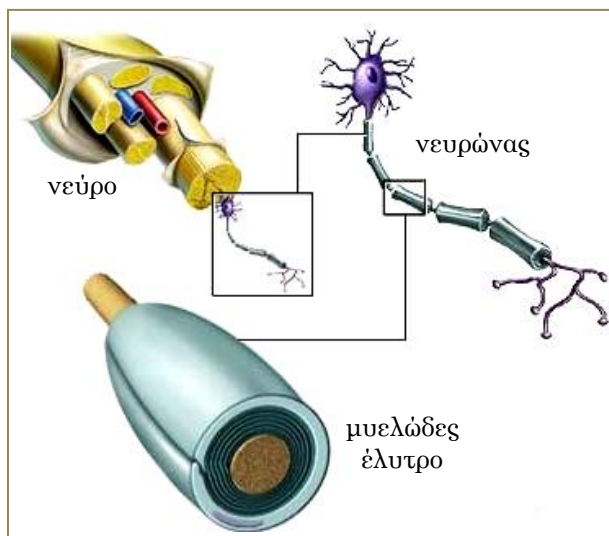
- Όταν ένα νευρικό κύτταρο ηρεμεί (δηλαδή δεν παράγει και δεν μεταβιβάζει μηνύματα), μεταξύ της εξωτερικής και της εσωτερικής επιφάνειας της μεμβράνης του, καταγράφεται μια συγκεκριμένη διαφορά δυναμικού, που ονομάζεται **δυναμικό ηρεμίας**. Στην περίπτωση που το νευρικό κύτταρο δεχτεί ένα ερέθισμα, το δυναμικό αυτό μεταβάλλεται και, τελικώς, αποκτά μια τιμή που ονομάζεται **δυναμικό ενέργειας**.
- Η μεταβίβαση αυτής της μεταβολής κατά μήκος του νευρικού κυττάρου, ονομάζεται **νευρική ώση** και αποτελεί το είδος του μηνύματος που παράγουν και μεταβιβάζουν τα νευρικά κύτταρα.

ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΟ ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Νεύρα

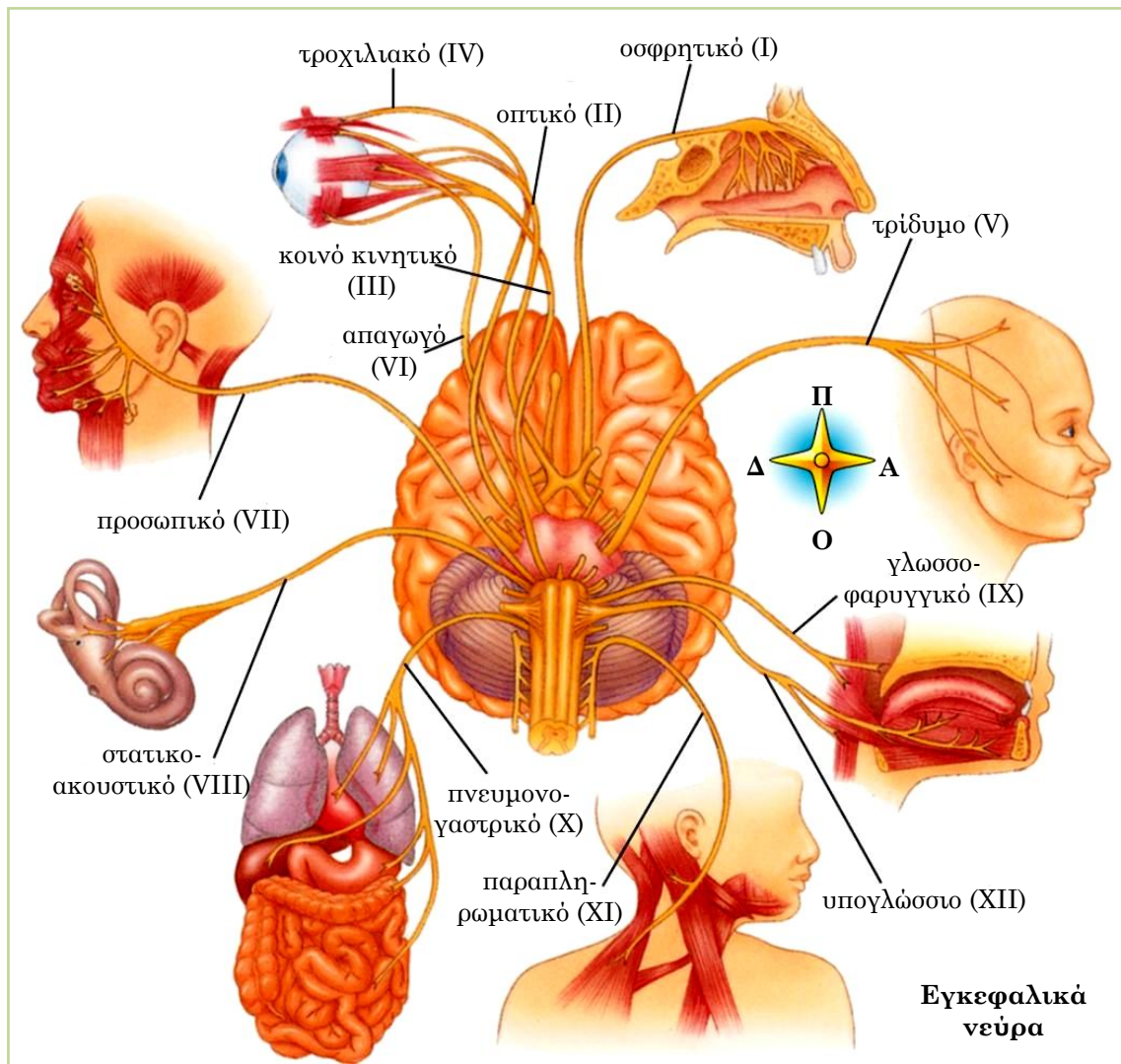
9.8 Ποια είναι η δομή των νeurών και πού βρίσκονται;

- Τα νεύρα αποτελούνται από **δεσμίδες μακρών δενδριτών** ή και **νευροαξόνων**,
→ οι οποίες **συγκρατούνται** με τη βοήθεια **συνδετικού** ιστού.
- Οι **νευρικές αποφυάδες** που συνιστούν τα νεύρα **περιβάλλονται** από **νευρογλοιακά κύτταρα** και έχουν **λευκή, γυαλιστερή όψη**.
- Τα **κυτταρικά σώματα** των νευρώνων, των οποίων οι αποφυάδες συγκροτούν τα νεύρα, **βρίσκονται**:
→ είτε σε περιοχές του **ΚΝΣ** (εγκέφαλος και νωτιαίος μυελός),
→ είτε στα **γάγγλια**,
✓ τα οποία είναι **αθροίσματα σωμάτων νευρικών κυττάρων εκτός του ΚΝΣ**.

9.9 Πώς διακρίνονται τα νεύρα ανάλογα με τη λειτουργία τους και από πού εκφύονται στον άνθρωπο;

- Τα νεύρα, ανάλογα με τη λειτουργία τους διακρίνονται, σε:
 - **αισθητικά**, τα οποία αποτελούνται από **δενδρίτες αισθητικών νεύρων**.
 - **κινητικά**, τα οποία αποτελούνται από **νευροάξονες κινητικών νεύρων**.
 - **μεικτά**, τα οποία περιέχουν και τα δύο είδη αποφυάδων.
- Από τον εγκέφαλο του ανθρώπου εκφύονται **12 ζεύγη εγκεφαλικών νεύρων**, τα οποία:
 - είναι **αισθητικά, κινητικά ή μεικτά**,
 - **νευρώνουν** κυρίως περιοχές της **κεφαλής** και του **λαιμού**.

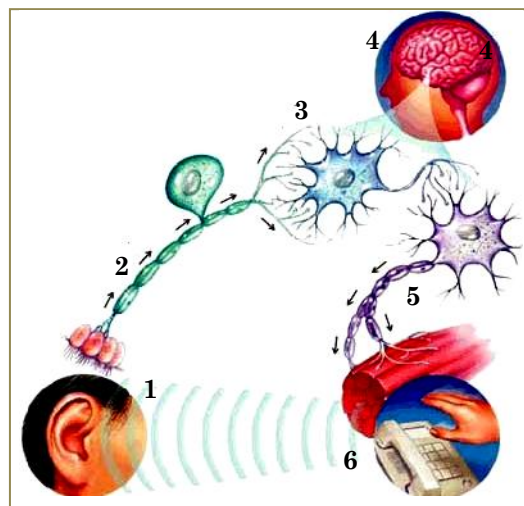
- Από το νωτιαίο μυελό εκφύονται **31 ζεύγη νωτιαίων νεύρων**, τα οποία:
 - είναι όλα **μεικτά**, αφού
 - ✓ σχηματίζονται από αποφυάδες αισθητικών και κινητικών νευρώνων.
 - **νευρώνουν**:
 - ✓ τον **αυχένα**,
 - ✓ τον **κορμό** και
 - ✓ τα **άκρα**.

Νευρικές οδοί - Αντανακλαστικά

9.10 Τι είναι η νευρική οδός και πόσα είδη νευρικών οδών υπάρχουν;

- **Νευρική οδός** είναι η διαδρομή που ακολουθούν οι νευρικές ώσεις μέσα στο νευρικό σύστημα.
- Οι οδοί που μεταφέρουν νευρικές ώσεις:
 - από την περιφέρεια στο ΚΝΣ ονομάζονται **αισθητικές** ή **κεντρομόλοι**. (1, 2, 3, 4),
 - από το ΚΝΣ στα εκτελεστικά όργανα ονομάζονται **κινητικές** ή **φυγόκεντροι**. (4, 5, 6).
- Η απλούστερη νευρική οδός είναι το **αντανακλαστικό τόξο**, το οποίο:
 - συνήθως αποτελείται από τον αισθητικό νευρώνα, τους ενδιάμεσους νευρώνες και τους κινητικούς νευρώνες.
 - ✓ Οι ενδιάμεσοι νευρώνες αποτελούν το κέντρο επεξεργασίας του ερεθίσματος.

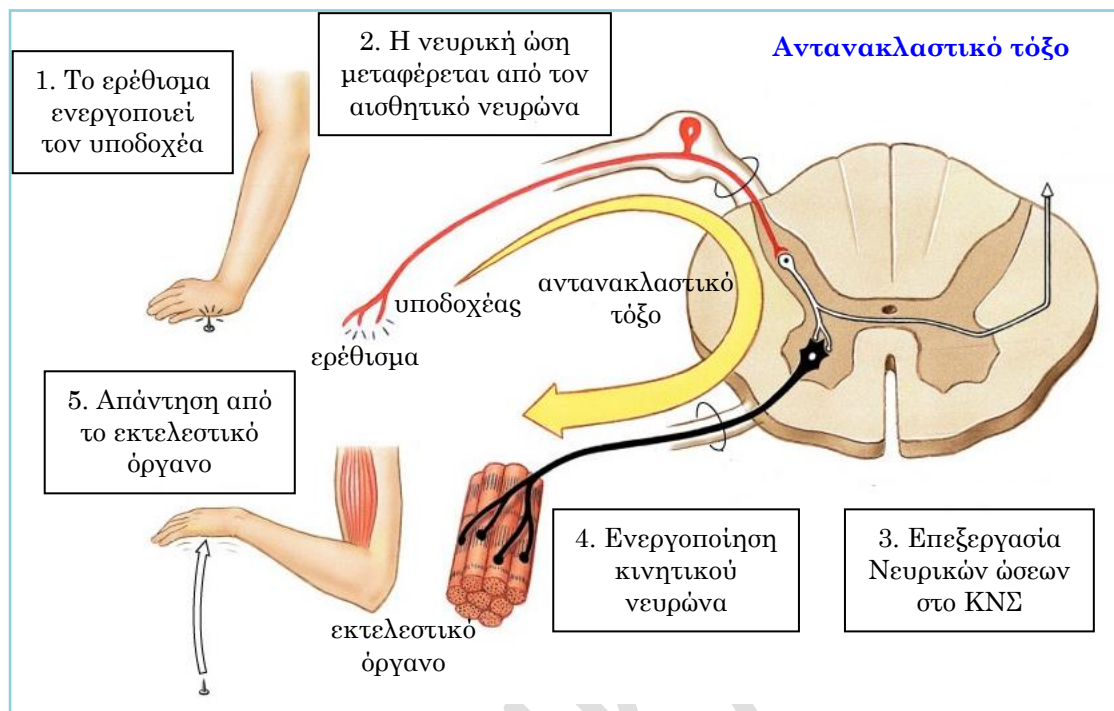

9.11 Τι είναι τα αντανακλαστικά και σε τι χρησιμεύουν;

- Τα **αντανακλαστικά** είναι **αυτόματες, ακούσιες απαντήσεις** που δίνει ο οργανισμός σε αλλαγές που πραγματοποιούνται μέσα ή έξω από το σώμα.
- Μέσω των αντανακλαστικών ελέγχονται **απαντήσεις που πρέπει να εκδηλωθούν με ταχύτητα** όπως:
 - οι αντιδράσεις σε κατάσταση **έκτακτης ανάγκης** και
 - η **αυτόματη διατήρηση της ισορροπίας**.

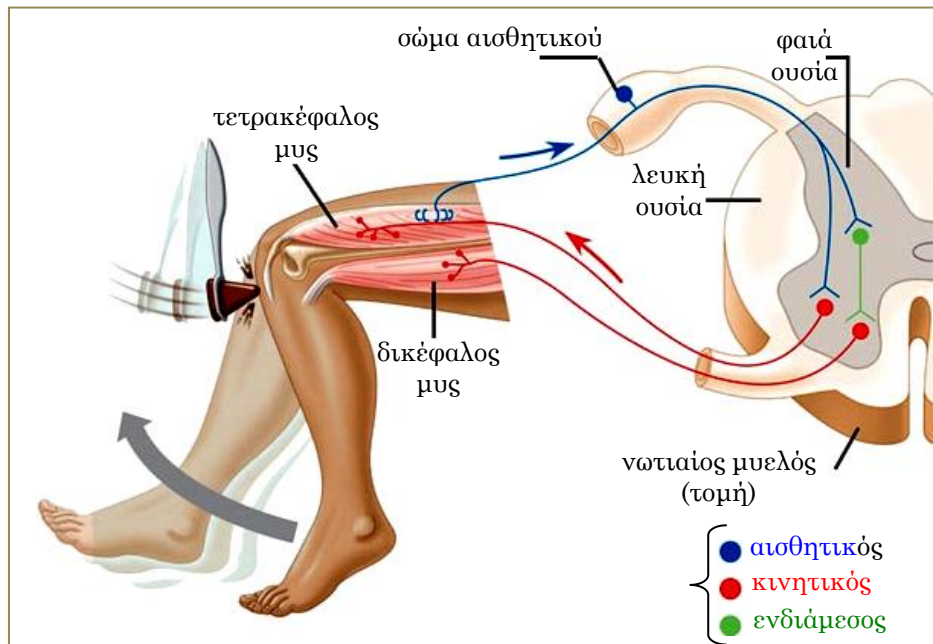

- Τα αντανακλαστικά βοηθούν στη **διατήρηση της ομοιόστασης** του οργανισμού όπως:
 - στη ρύθμιση του καρδιακού και του αναπνευστικού ρυθμού,
 - στη ρύθμιση της πίεσης του αίματος κ.ά.
- Σε ορισμένα αντανακλαστικά:
 - **συμμετέχει ο εγκέφαλος**, όπως
 - ✓ το άνοιγμα και το κλείσιμο των βλεφάρων του οφθαλμού.
 - **δεν συμμετέχει ο εγκέφαλος**, όπως
 - ✓ η απομάκρυνση του χεριού από θερμό ή αιχμηρό αντικείμενο.

9.12 Πώς δημιουργείται το αντανακλαστικό του γόνατου και σε τι χρησιμεύει;

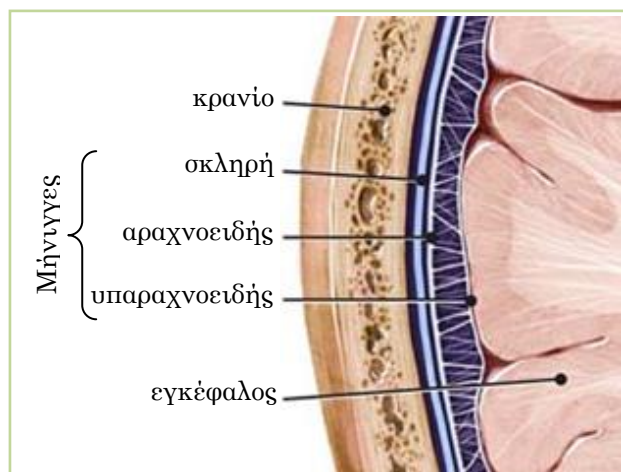
- Στο αντανακλαστικό του γόνατου συμμετέχουν **δύο μόνο νευρώνες**, ένας **αισθητικός** και ένας **κινητικός**.
- Οι απολήξεις του αισθητικού νευρώνα:
 - βρίσκονται στον τετρακέφαλο μηριαίο μυ και
 - διεγείρονται ύστερα από **κτύπημα στο σύνδεσμο της επιγονατίδας**.
- Οι νευρικές ώσεις που δημιουργούνται φτάνουν στο νωτιαίο μυελό, όπου
 - ο αισθητικός νευρώνας σχηματίζει σύναψη με τους δενδρίτες του κινητικού νευρώνα.
- Δια μέσου του κινητικού νευρώνα επιστρέφουν στο μυ,
 - ο οποίος συσπάται με αποτέλεσμα την **έκταση της κνήμης**.
- Το αντανακλαστικό του γόνατου βοηθά στη διατήρηση της όρθιας στάσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

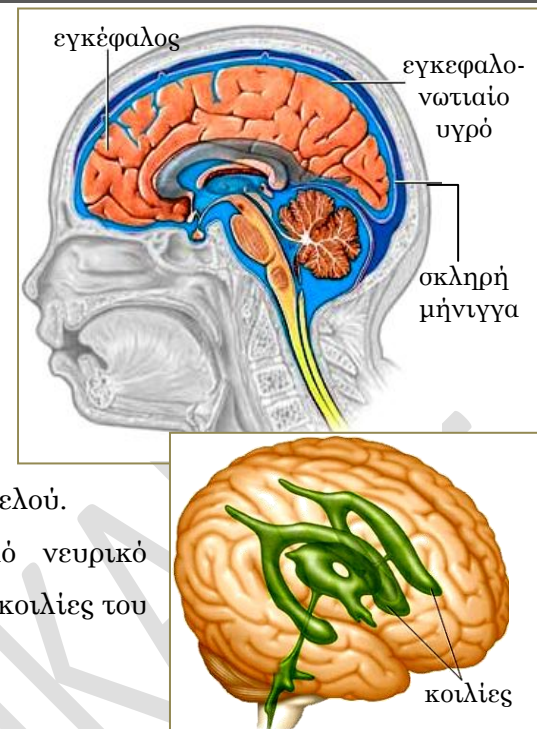
9.13 Ποια είναι η δομή και τα κύρια χαρακτηριστικά του ΚΝΣ;

- Το ΚΝΣ συντονίζει όλες τις λειτουργίες του οργανισμού.
 - Το ΚΝΣ αποτελείται από τον **εγκέφαλο** και το **νωτιαίο μυελό**, όργανα τα οποία:
 - προστατεύονται μέσα στην **κρανιακή κοιλότητα** και στο **σπονδυλικό σωλήνα** αντίστοιχα.
 - περιβάλλονται από **τρεις** προστατευτικές μεμβράνες, τις **μήνιγγες**.
- ✓ Ανάμεσα στις δύο εσωτερικές μήνιγγες (υποαραχνοειδής χώρος) κυκλοφορεί το **εγκεφαλονωτιαίο υγρό**.

9.14 Ποιός είναι ρόλος του εγκεφαλονωτιαίου υγρού, πού παράγεται και πού κυκλοφορεί;

- Το εγκεφαλονωτιαίο υγρό:
 - **μειώνει τους κραδασμούς,**
 - **συμβάλει στην στήριξη και στη θρέψη** των παραπάνω οργάνων.
 - παράγεται σε **τέσσερις** κοιλότητες του εγκεφάλου, τις **κοιλίες** του εγκεφάλου, οι οποίες
 - ✓ επικοινωνούν με τον **κεντρικό νευρικό σωλήνα** του νωτιαίου μυελού.
 - **κυκλοφορεί** επίσης στον κεντρικό νευρικό σωλήνα του νωτιαίου μυελού και στις κοιλίες του εγκεφάλου.

Νωτιαίος μυελός

9.15 Ποια είναι η δομή και τα κύρια χαρακτηριστικά του νωτιαίου μυελού;

- **Νωτιαίος μυελός:**
 - Είναι μία **λεπτή, σχεδόν κυλινδρική στήλη** νευρικού ιστού.
 - Προστατεύεται μέσα στο **σπονδυλικό σωλήνα** και αποτελεί συνέχεια του εγκεφάλου.
 - Αρχίζει από το ύψος του **ινιακού τρήματος** και καταλήγει στο ύψος του **2ου οσφυϊκού σπονδύλου** περίπου.
 - Από αυτόν εκφύονται **31 ζεύγη** νωτιαίων νεύρων.
 - **Διογκώνεται** στην περιοχή του **αυχένα** και στην **οσφυϊκή περιοχή**,
 - ✓ από όπου εκφύονται τα νεύρα που νευρώνουν τα **άνω και κάτω άκρα** αντίστοιχα.
 - Περιέχει **κέντρα αντανακλαστικών λειτουργιών**.
 - Συνδέει τον εγκέφαλο με τα νωτιαία νεύρα.

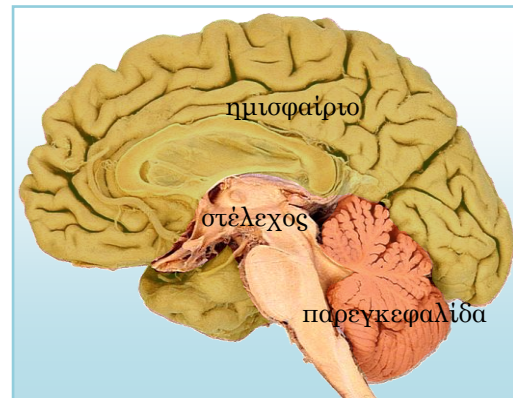
- Η κεντρική περιοχή του νωτιαίου μυελού αποτελείται από **φαιά ουσία**, η οποία:
 - σε διατομή έχει **σχήμα πεταλούδας** με ανοικτά φτερά.
 - αποτελείται κυρίως από **κυτταρικά σώματα**.
- Γύρω από τη φαιά ουσία της κεντρικής περιοχής υπάρχει η **λευκή ουσία**, η οποία
 - αποτελείται από **μακριούς νευροάξονες**,
 - ✓ οι οποίοι συνδέουν τον εγκέφαλο με τα διάφορα τμήματα του σώματος.

Εγκέφαλος

9.16 Ποια είναι η δομή και τα κύρια χαρακτηριστικά του εγκεφάλου;

- Ο **εγκέφαλος**:
 - είναι το μεγαλύτερο και το πολυπλοκότερο τμήμα του νευρικού συστήματος.
 - αποτελεί **διόγκωση της πρόσθιας περιοχής του νωτιαίου μυελού** και έχει παραπλήσια δομή με αυτό.
 - αποτελείται από νευρώνες, οι οποίοι δέχονται, επεξεργάζονται και μεταβιβάζουν μηνύματα.
 - χωρίζεται ανατομικά σε τρεις περιοχές:
 - ✓ στα **εγκεφαλικά ημισφαίρια**,
 - ✓ στο **στέλεχος** και
 - ✓ στην **παρεγκεφαλίδα**.

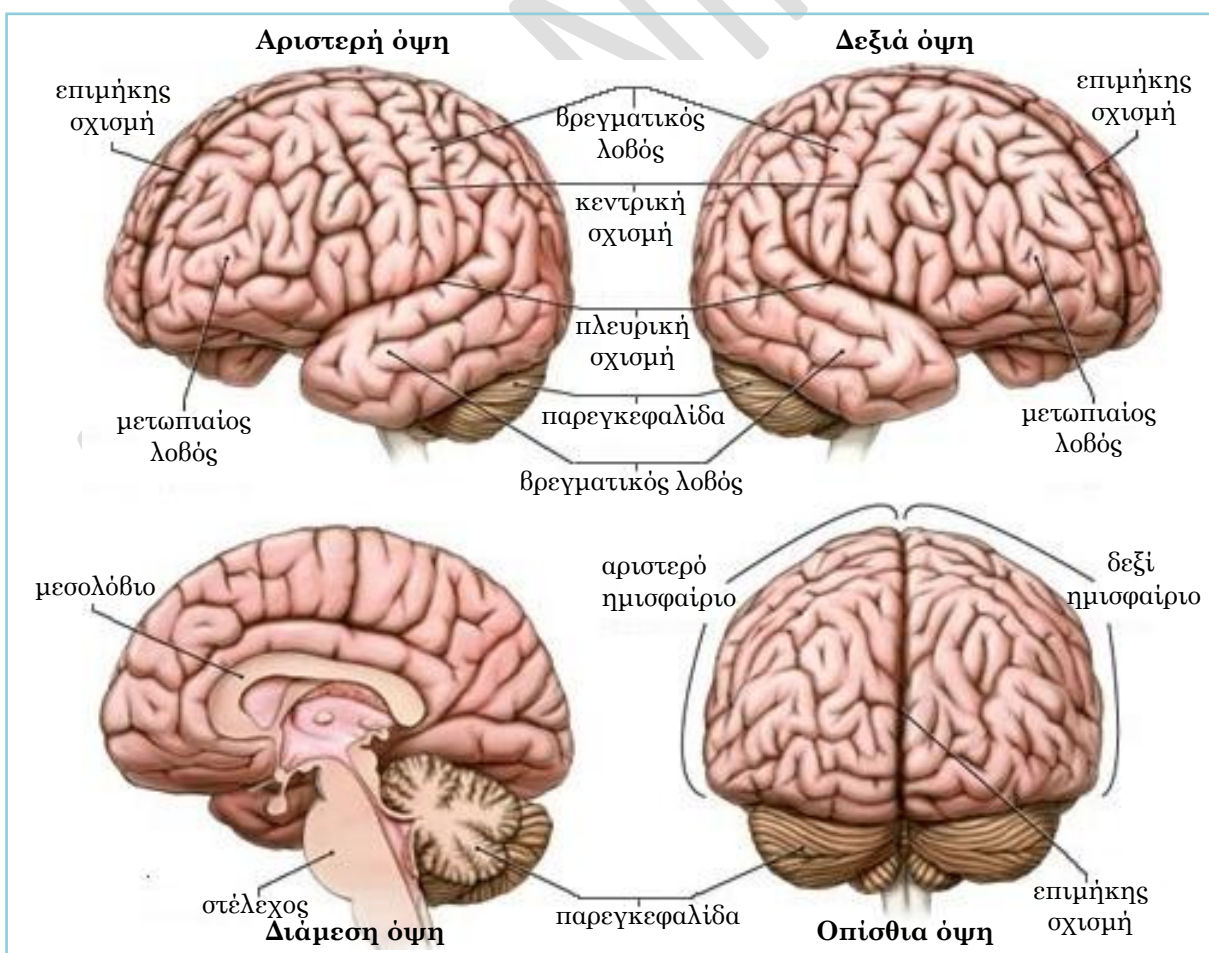

9.17 Τι είναι τα κέντρα του εγκεφάλου και τι ελέγχουν;

- Τα **κέντρα** είναι εξειδικευμένες περιοχές του εγκεφάλου, οι οποίες είναι υπεύθυνες για:
 - τις **αισθήσεις**,
 - την **αντίληψη**,
 - τον **έλεγχο** και το **συντονισμό** των **μυϊκών κυττάρων** και
 - τις **ανώτερες πνευματικές λειτουργίες**.
- Στον εγκέφαλο εντοπίζονται επίσης **κέντρα** και **νευρικές οδοί**, που σχετίζονται με τη **ρύθμιση** της **δραστηριότητας** των **σπλάχνων**.

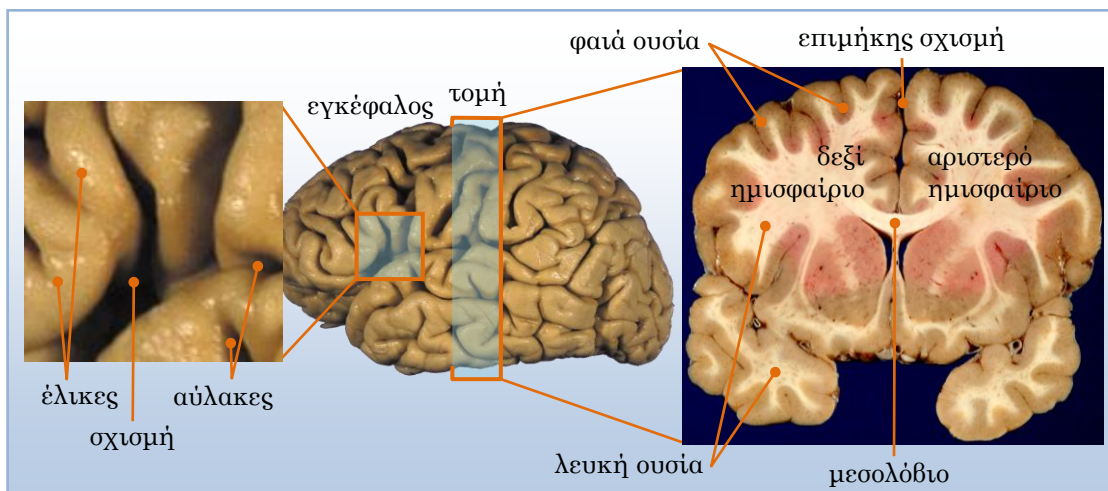

Εγκεφαλικά ημισφαίρια

9.18 Ποια είναι η μορφολογία των ημισφαιρίων του εγκεφάλου;

- Τα **εγκεφαλικά ημισφαίρια**:
 - αποτελούν το σημαντικότερο τμήμα του εγκεφάλου.
 - εμφανίζουν στην επιφάνειά τους πολυάριθμες προεξοχές και αυλακώσεις, οι οποίες ονομάζονται **έλικες** και **αύλακες** αντίστοιχα.
 - ✓ Οι βαθύτερες αύλακες ονομάζονται **σχισμές**.
 - ✓ Η **επιμήκης σχισμή** χωρίζει το αριστερό από το δεξί ημισφαίριο.
 - συνδέονται στη βάση τους με μία «γέφυρα» νευρικών αποφυάδων, το **μεσολόβιο**.

→ χωρίζονται σε **λοβούς**, οι οποίοι ονομάζονται ανάλογα με το κρανιακό οστό που τους καλύπτει, και είναι:

- ✓ ο **μετωπιαίος** (1),
- ✓ ο **βρεγματικός** (2),
- ✓ ο **κροταφικός** (3) και
- ✓ ο **ινιακός** (4).

9.19 Ποια είναι η δομή των ημισφαιρίων του εγκεφάλου;

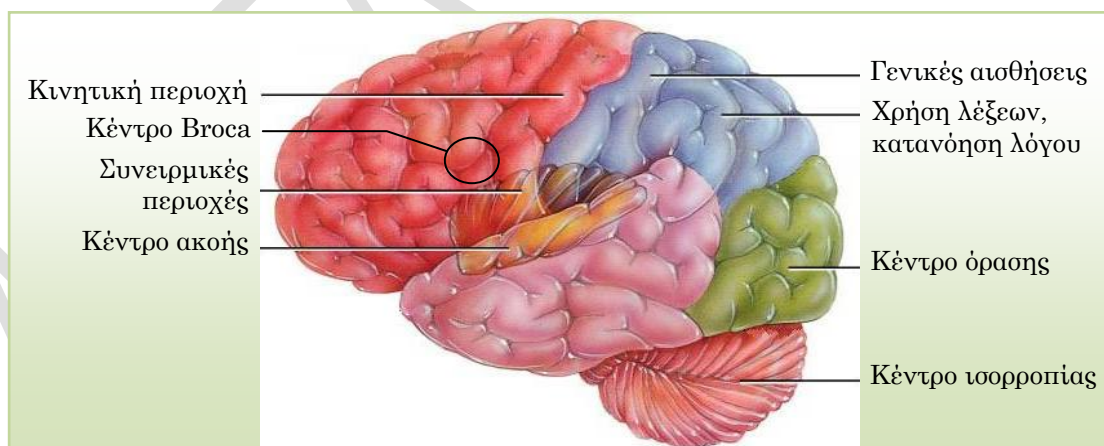
- Τα εγκεφαλικά ημισφαίρια αποτελούνται από ένα εξωτερικό στρώμα **φαιάς** ουσίας, το **φλοιό** των ημισφαιρίων, ο οποίος
 - συνίσταται κυρίως από σώματα νευρώνων.
- Κάτω από το φλοιό των ημισφαιρίων βρίσκονται **μάζες λευκής ουσίας**, οι οποίες:
 - περιέχουν δέσμες νευρικών αποφυάδων,

- συνδέουν τα σώματα των νευρώνων του φλοιού με άλλα τμήματα του εγκεφάλου.
- Η επιφάνεια του φλοιού αυξάνεται σημαντικά με την ύπαρξη των αυλάκων και των ελίκων.
- Ο **φλοιός** είναι η μοναδική περιοχή του ΚΝΣ που είναι υπεύθυνη για τις **συνειδητές λειτουργίες**.

Λειτουργικές περιοχές του εγκεφάλου

9.20 Σε ποιες λειτουργικές περιοχές χωρίζεται ο φλοιός των ημισφαιρίων και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

- Οι **κινητικές** περιοχές εντοπίζονται στο μετωπιαίο λοβό.
 - Καθορισμένες περιοχές στο οπίσθιο τμήμα του μετωπιαίου λοβού ελέγχουν τις κινήσεις των σκελετικών μυών συγκεκριμένου τμήματος του σώματος.
 - Άλλες περιοχές του μετωπιαίου λοβού ελέγχουν πολυπλοκότερες κινήσεις.
 - ✓ Π.χ. το κέντρο Broca που συντονίζει τις κινήσεις του στόματος, της γλώσσας και του λάρυγγα, και καθιστά δυνατό τον έναρθρο λόγο.

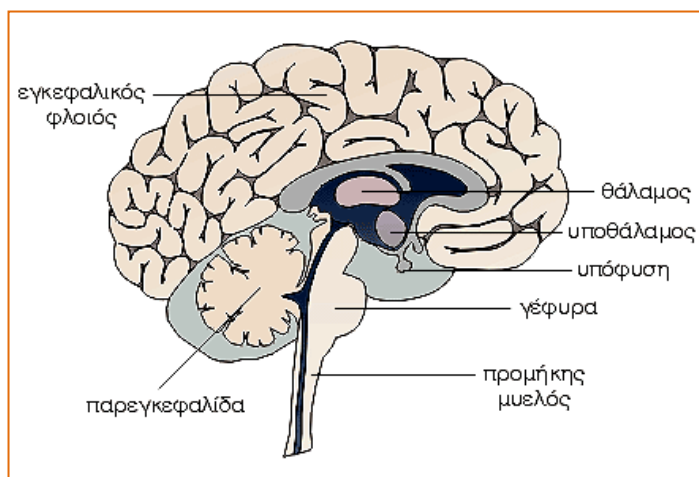
- Οι **αισθητικές** περιοχές:
 - Εκεί καταλήγουν, αναλύονται και ερμηνεύονται οι νευρικές ώσεις από τους αισθητικούς νευρώνες, με αποτέλεσμα τη δημιουργία των αισθήσεων και των συναισθημάτων.

- Καθορισμένες περιοχές του βρεγματικού λοβού είναι υπεύθυνες για την αντίληψη των ερεθισμάτων που προέρχονται από συγκεκριμένα τμήματα του σώματος.
 - ✓ Στην πρόσθια περιοχή του βρεγματικού λοβού γίνονται αντιληπτές οι **σωματικές ή γενικές αισθήσεις** (θερμοκρασία, αφή, πίεση, πόνος κ.ά.).
- Στο πίσω τμήμα του ινιακού λοβού εντοπίζεται το κέντρο της όρασης.
- Στο πίσω τμήμα του κροταφικού λοβού εντοπίζεται το κέντρο της ακοής.
- Οι **συνειρμικές** περιοχές:
 - Καταλαμβάνουν περισσότερο από το 50% της επιφάνειας του εγκεφαλικού φλοιού.
 - Σχετίζονται με όλες τις ανώτερες πνευματικές λειτουργίες, όπως είναι:
 - ✓ η μνήμη, η αιτιολόγηση, η έκφραση μέσω λόγου, η κρίση, τα συναισθήματα.

Στέλεχος του εγκεφάλου

9.21 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των λειτουργικών περιοχών του στελέχους;

- Το **στέλεχος** συνδέει τα εγκεφαλικά ημισφαίρια με το νωτιαίο μυελό. Οι σημαντικότερες λειτουργικές περιοχές του είναι:
 - ο **θάλαμος**,
 - ο **υποθάλαμος** και
 - ο **προμήκης**.
- **Θάλαμος:**
 - Μέσω αυτού διοχετεύονται οι νευρικές ώσεις, οι οποίες προέρχονται από τους αισθητικούς υποδοχείς της περιφέρειας, στις κατάλληλες περιοχές του εγκεφάλου και αναλύονται.

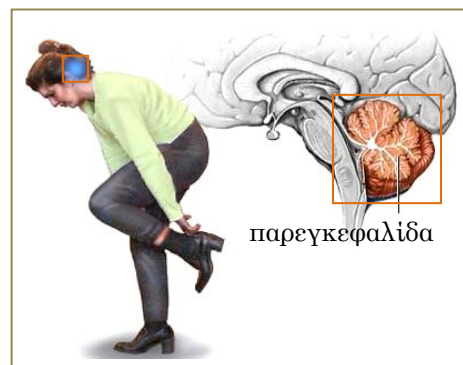
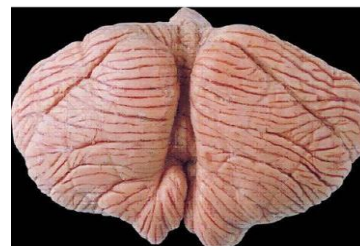

- **Υποθάλαμος:**
 - Είναι το **κέντρο της ομοιόστασης** του οργανισμού.
 - Ελέγχει την **υπόφυση** (αδένας) και με αυτό τον τρόπο αποτελεί την περιοχή σύνδεσης του νευρικού συστήματος με το σύστημα των ενδοκρινών αδένων.
 - Έχει σημαντικό ρόλο στη **ρύθμιση του ύπνου**.
- **Προμήκης:**
 - Έχει δομή παρόμοια με του νωτιαίου μυελού και αποτελεί προέκτασή του στον εγκέφαλο.
 - Περιλαμβάνει σημαντικά **κέντρα** του **Αυτόνομου Νευρικού Συστήματος** (ΑΝΣ), όπως αυτά που σχετίζονται με τον έλεγχο:
 - ✓ της αναπνοής, της καρδιακής λειτουργίας και της αρτηριακής πίεσης.
 - Βλάβη του προμήκη συνεπάγεται το θάνατο.

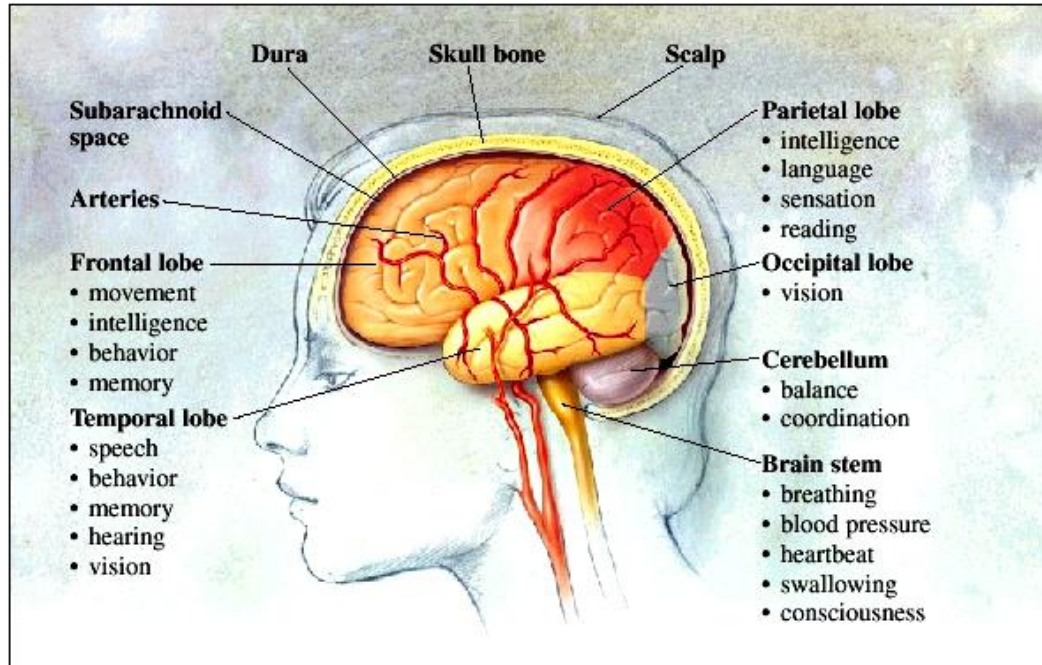
Παρεγκεφαλίδα

9.22 Ποια είναι τα δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της παρεγκεφαλίδας;

- Αποτελείται από **δύο ημισφαίρια**, τα οποία συνδέονται με μια δομή που ονομάζεται **σκώληκας**.
- Συνίσταται κυρίως από λευκή ουσία, η οποία καλύπτεται επιφανειακά από ένα λεπτό στρώμα φαιάς ουσίας (φλοιός της παρεγκεφαλίδας).
- Αποτελεί **κέντρο**:
 - **ελέγχου** και **συντονισμού** των **κινήσεων** των **σκελετικών μυών**,
 - **διατήρησης** του **μυϊκού τόνου**,
 - **διατήρησης** της **ισορροπίας** του **σώματος**.
- Για την πραγματοποίηση των παραπάνω λειτουργιών η παρεγκεφαλίδα δέχεται, μέσω της αισθητήριας νευρικής οδού, νευρικές ώσεις:
 - από τα αισθητήρια της όρασης και της ισορροπίας και
 - από υποδοχείς στους τένοντες.

Ανώτερες πνευματικές λειτουργίες

Μνήμη

9.23 Τι ονομάζεται μνήμη και ποια είναι η σημασία της;

- Ο εγκέφαλος έχει τη δυνατότητα:
 - να **αποθηκεύει πληροφορίες**, τις οποίες συγκεντρώνει μέσω των αισθητηρίων οργάνων, όπως:
 - ✓ ήχους, εικόνες, οσμές και
 - να τις **ανακαλεί** μεμονωμένα ή συνδυάζοντάς τις.
- Η ικανότητα αποθήκευσης και ανάκλησης των πληροφοριών ονομάζεται **μνήμη**.
- Η μνήμη είναι απαραίτητη προϋπόθεση:
 - για την **πραγματοποίηση των ανώτερων πνευματικών λειτουργιών**, όπως:
 - ✓ η μάθηση, η λογική αιτιολόγηση, ο λόγος κ.ά.
 - για την **προσαρμογή της συμπεριφοράς του ατόμου στις άμεσες ανάγκες**.

9.24 Πώς πραγματοποιείται η διαδικασία της μνήμης;

- Η μνήμη είναι μία διαδικασία που πραγματοποιείται **σε στάδια**.
- Η **βραχυπρόθεσμη μνήμη** αφορά την παραμονή των πληροφοριών στον εγκέφαλο για λίγα μόνο λεπτά.
- Η βραχυπρόθεσμη μνήμη μπορεί να μετατραπεί σε **μακροπρόθεσμη**, η οποία σχετίζεται με τις μόνιμες δομικές και λειτουργικές αλλαγές στα νευρικά κύτταρα του εγκεφάλου.
 - Το χρονικό διάστημα που απαιτείται για τη μετατροπή αυτή εξαρτάται από το είδος, την ένταση και τη συχνότητα του ερεθίσματος.
- Στη μακροπρόθεσμη μνήμη αποθηκεύονται ευκολότερα ερεθίσματα πολύ έντονα ή επαναλαμβανόμενα, υπερβολικά ευχάριστα ή δυσάρεστα.
 - Μερικές από τις πληροφορίες που αποθηκεύονται στη μακροπρόθεσμη μνήμη:
 - ✓ εξασθενούν με το χρόνο και τελικά διαγράφονται.
 - ✓ παραμένουν για πάντα ως τμήμα της συνείδησής μας, π.χ. το όνομά μας.
- Η μακροπρόθεσμη μνήμη περιλαμβάνει **πολυάριθμα κυκλώματα νευρώνων**, που εντοπίζονται σε διάφορες περιοχές του εγκεφάλου.
 - Π.χ. **τμήματα** του **ινιακού** και του **κροταφικού** λοβού σχετίζονται με τη μνήμη προσώπων, λέξεων, εικόνων και ήχων.
- Η ανάκληση από τη μνήμη ενός γεγονότος ή αντικειμένου απαιτεί την ανάκληση και το συνδυασμό πληροφοριών αποθηκευμένων σε διάφορες περιοχές του εγκεφάλου.
 - Η ικανότητα του εγκεφάλου να αποθηκεύει πληροφορίες είναι **απεριόριστη**.

9.25 Πότε παρατηρείται απώλεια μνήμης και από τι εξαρτάται αυτή;

- Σε περίπτωση **τραυματισμού του εγκεφάλου**, ή λόγω διαφόρων **ασθενειών**, μπορεί να παρατηρηθεί απώλεια μνήμης, **αμνησία**.
- Η απώλεια συγκεκριμένου τύπου μνήμης εξαρτάται από την περιοχή του εγκεφάλου, η οποία επηρεάστηκε από τον τραυματισμό ή την ασθένεια.
 - Π.χ. στις περιπτώσεις τραυματισμού περιοχών του κροταφικού λοβού παρατηρείται απώλεια στη μνήμη ήχων.

Μάθηση

9.26 Τι είναι η μάθηση, σε ποιους τύπους διακρίνεται και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

- Μάθηση είναι η **διαδικασία απόκτησης καινούργιας γνώσης**, που συμβάλλει στην προσαρμογή της συμπεριφοράς του ατόμου.
- Διακρίνονται διάφοροι τύποι μάθησης, όπως:
 - η εξοικείωση, η ευαισθητοποίηση, η συνειρμική μάθηση, η αντίληψη.
- Η **εξοικείωση** είναι η **αναγνώριση ενός ερεθίσματος ως μη σημαντικού**, με συνέπεια ο οργανισμός να **μαθαίνει να μην αντιδρά** σε αυτό.
 - Π.χ. ένας επαναλαμβανόμενος ήχος παύει ύστερα από κάποιο χρονικό διάστημα να προκαλεί την αντίδρασή μας.
- **Ευαισθητοποίηση** είναι η **ταχύτερη αντίδραση του οργανισμού σε ένα επώδυνο ερέθισμα** ύστερα από επαναλαμβανόμενη έκθεση στο ερέθισμα αυτό.
- Η **συνειρμική μάθηση** αφορά στο **συσχετισμό δύο ή περισσότερων ερεθισμάτων**.
 - Π.χ. έχουμε μάθει να αναμένουμε τον ήχο της βροντής ύστερα από τη λάμψη της αστραπής.
- Η **αντίληψη** αφορά:
 - στη δυνατότητα **ανάκλησης από τη μνήμη προηγούμενων εμπειριών** και στη χρήση τους για την λύση προβλημάτων.

Συμπεριφορά

9.27 Τι είναι η συμπεριφορά, σε ποιους τύπους διακρίνεται και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

- **Συμπεριφορά** είναι το σύνολο των απαντήσεων που δίνει ο οργανισμός στις μεταβολές του περιβάλλοντος.
 - Η συμπεριφορά διαμορφώνεται από την αλληλεπίδραση γενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων.
 - Συνήθως γίνεται διάκριση ανάμεσα:
 - ✓ στην ενστικτώδη συμπεριφορά και

✓ σε αυτή που τροποποιείται με τη μάθηση.

- **Η ενστικτώδης συμπεριφορά:**
 - καθορίζεται άμεσα από το γενετικό υλικό.
 - περιλαμβάνει στερεότυπες απαντήσεις, οι οποίες δεν τροποποιούνται από το περιβάλλον.
 - ✓ Π.χ. τα αντανakλαστικά και οι εκφράσεις του προσώπου όπως το χαμόγελο, η έκφραση του φόβου κτλ.
- **Η συμπεριφορά που τροποποιείται με τη μάθηση** και βοηθά στην προσαρμογή του ατόμου στις αλλαγές του περιβάλλοντος.
 - Απλούστερη μορφή (μάθησης) αποτελούν η εξοικείωση και η ευαισθητοποίηση.

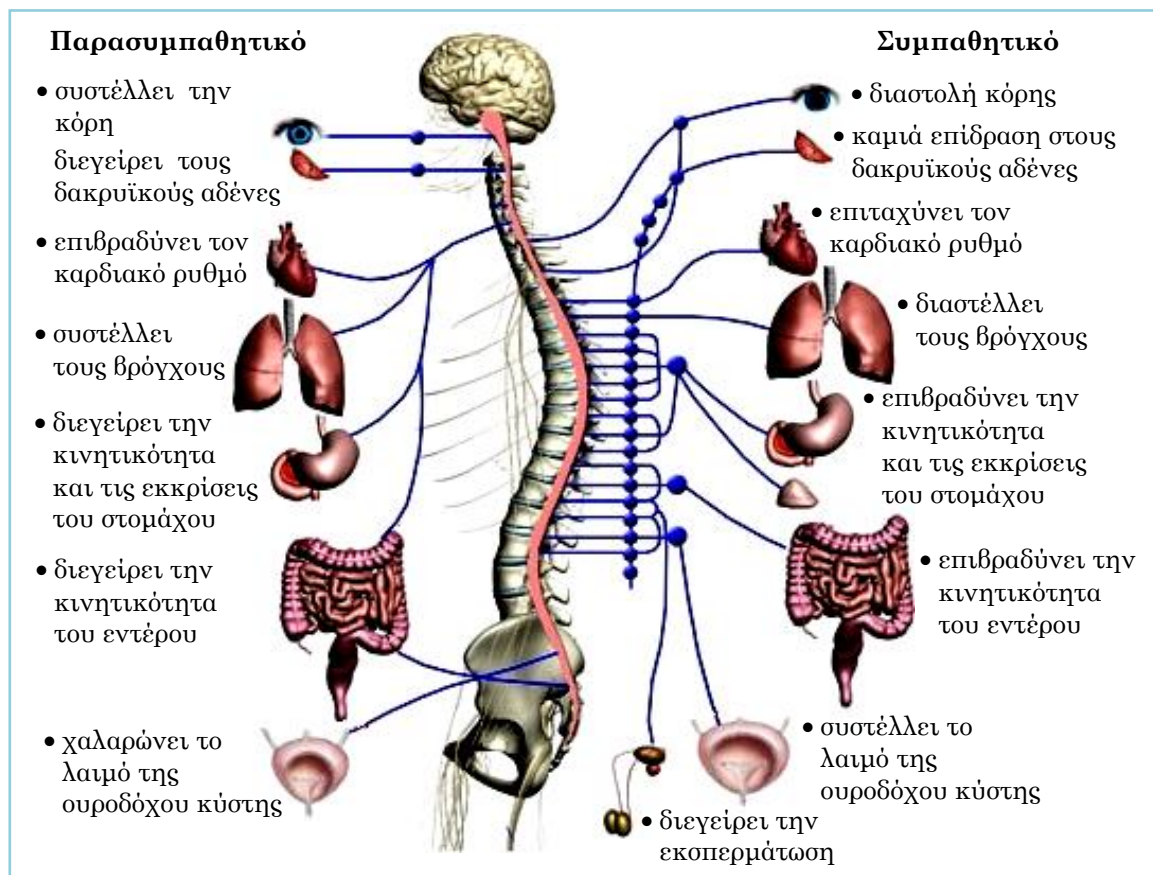
ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (ΑΝΣ)

9.28 Ποια είναι τα χαρακτηριστικά του Αυτόνομου Νευρικού Συστήματος (ΑΝΣ);

- Το ΑΝΣ:
 - **περιλαμβάνει κέντρα** που εντοπίζονται στο ΚΝΣ και **νεύρα**.
 - **λειτουργεί συνεχώς** και **με ακούσιο τρόπο** και
 - ✓ οι λειτουργίες του ρυθμίζονται **κυρίως από τα αντανakλαστικά**.
- Οι νευρικές ώσεις, που προέρχονται **από υποδοχείς του δέρματος και των σπλάχνων**, καταλήγουν σε κέντρα που βρίσκονται στον εγκέφαλο και το νωτιαίο μυελό.
 - Οι κινητικές ίνες, που ξεκινούν από αυτά τα κέντρα, φτάνουν στα **γάγγλια** του ΑΝΣ και από εκεί στα εκτελεστικά όργανα (αδένες, σπλάχνα).
- **Η επεξεργασία των νευρικών ώσεων στα γάγγλια** δίνει στο ΑΝΣ ένα **βαθμό αυτονομίας** από τον εγκέφαλο και το νωτιαίο μυελό.

9.29 Σε ποιους κλάδους χωρίζεται το ΑΝΣ και ποια είναι τα χαρακτηριστικά τους;

- Το ΑΝΣ χωρίζεται σε δύο κλάδους, στο **συμπαθητικό** και στο **παρασυμπαθητικό**.
- Στην περίπτωση που και οι δύο κλάδοι του ΑΝΣ νευρώνουν το ίδιο όργανο, η **δράση** τους είναι **ανταγωνιστική**.
→ Π.χ. η δράση του συμπαθητικού έχει ως αποτέλεσμα τη διαστολή της κόρης του οφθαλμού, ενώ η δράση του παρασυμπαθητικού έχει ως αποτέλεσμα τη συστολή της.
- Το **συμπαθητικό** έχει, γενικά, σημαντικό ρόλο σε **καταστάσεις έντασης ή έκτακτης ανάγκης**.
- Το **παρασυμπαθητικό**:
→ **ελέγχει τις λειτουργίες του οργανισμού, όταν αυτός βρίσκεται σε ηρεμία.**
→ **επαναφέρει τις λειτουργίες σε κανονικό ρυθμό ύστερα από καταστάσεις έντασης.**

9.30 Πώς συνεργάζονται το ΑΝΣ με τον εγκέφαλο;

- Το ΑΝΣ, αν και διατηρεί κάποιο βαθμό ελευθερίας, **ελέγχεται από τον εγκέφαλο**.
 - Τα κέντρα ελέγχου της καρδιακής και αναπνευστικής λειτουργίας, που βρίσκονται στον προμήκη, δέχονται πληροφορίες από υποδοχείς των σπλάχνων, και, μέσω του ΑΝΣ, δίνουν τις κατάλληλες εντολές στα εκτελεστικά όργανα.
 - Ομοίως, ο **υποθάλαμος**, ελέγχοντας το ΑΝΣ, ρυθμίζει:
 - ✓ τη θερμοκρασία του σώματος,
 - ✓ τα αισθήματα της πείνας και της δίψας,
 - ✓ το ισοζύγιο του νερού και των ηλεκτρολυτών.
 - Ανώτερα κέντρα στον εγκέφαλο ρυθμίζουν, μέσω του ΑΝΣ,
 - ✓ τη συναισθηματική έκφραση και
 - ✓ τη συμπεριφορά ατόμων που σε κατάσταση συναισθηματικής φόρτισης.

